

til en dybtgående ændring i gængse opfattelser og dermed måske også til ændrede mønstre på lang sigt.

Andrea Teebken
ph.d.-studerende,
Institut for Historie,
Internationale Studier og
Samfundsforhold
Forskerskolen SPIRIT,
Aalborg Universitet

VEM TILLHÖR TEKNIKEN?

Boel Berner (red): Vem tillhör tekniken? Kundskap och kön i teknikens värld. Arkiv förlag, Lund 2003. 310 s., sek 200,-.

Forskningsmiljøet omkring tema Teknik og Social Forandring ved Linköpings universitet har i flere år været en flittig producent af bøger, der orienterer sig mod den internationale, tværvidevidenskabelige forskningsretning "Science and Technology Studies", normalt forkortet STS. Det gælder fx i udpræget grad Kerstin Sandells

spændende afhandling om plastik kirurgi (*Att (åter)skapa "det norma-la". Bröstoperationer och brännskador i plastikkirurgisk praktik* (2001)), og det gælder også langt hen for den foreliggende antologi, hvor der med inspiration fra bl.a. STS traditionens konstruktivistiske tilgange sættes fokus på teknik og køn, magt og identitet.

Antologien er bygget op over fire dele, der hver især omhandler et delaspekt af feltet teknik og køn. Den første er en introduktionsdel, hvor forskningens kønsspørgsmål eller "genusfrågor", som det hedder på svensk, tematiseres. Her har redaktøren, sociologen Boel Berner, valgt selv at bidrage med en relativ kort gennemgang af antologiens indhold, mens den teoretiske tematisering er overladt til engelske Wendy Faulkner og hendes artikel "Teknikfrågan i feminismen", der forsøger at bestemme teknikens køn ved at udrede "artefakternes, teoriernes og de tekniske systemers køns karakter" (s. 17).

Faulkners artikel, der tidligere har været offentliggjort i et større engelsksproget kvindeforskningstidsskrift, er velunderbygget og tænkning. Med sine mange referencer og udblik til forskellige feministiske teknikstrategier er den velegnet som indføring i problemfeltet. Men, men, men... en indføring, der ikke direkte og klart forbinder sig med bogens øvrige artikler, medvirker ikke til at overvinde det lidt spredte indtryk, der ofte er antologiers store svaghed. Her ville en redaktionel sammentænkning af

hhv. bidrag og begrebsapparat have været på sin plads.

Forlener indledningen ikke antologien med et transparent teoretisk mønster, findes der til gengæld en vis sammenhæng i de enkelte dele. Således i del to, hvor der leveres nærbilleder af "tre nästan prototypisk manliga identiteter" (blandt andet ingeniøren og hackeren) og deres teknologiske kontekster. Læseværdig er her Ulf Mellströms artikel om "Teknik og maskulinitet: män och deras maskiner". På en pædagogisk, meget læservenlig facon afdækker han den kulturelle konstruktion af en bestemt form for maskulinitet i vore samfund og minder samtidig læseren om, at spørgsmålet om, hvorvidt mænd er mere teknisk kompetente end kvinder, bør omformuleres til: Hvem er det, der bestemmer, hvad teknik og teknisk kompetence er? Selv om jeg ikke er så sikker som Mellström på, at det er et "hvem", der bestemmer, er påmindelsen relevant.

Efter maskulinitetsdelen følger tredje del, der omhandler kvinder i teknikens verden, dvs. kvinder som opfindere, ingeniører osv. Med hele fem artikler, hvoraf ikke mindre end tre stammer fra redaktøren selv, er det bogens absolut længste del. Her drøftes kvinders erfaringer i en mandsdomineret teknologisk verden med det sigte at bryde "mäns långvariga monopol på teknisk kundskap, makt og positioner" (s. 115). Umiddelbart kunne det lyde som en traditionel ligestillingsproblematik, men det er ikke afsnittets ærinde. I stedet forsøger det at give et

mere nuanceret billede af problemfeltet gennem en tilgang, der med inspiration fra performativitets teorierne interesserer sig for spørgsmål som, hvordan individer og teknik "gør" køn på såvel uddannelsessteder som i arbejdslivet. Det er et sympatisk forsøg på konstruktivt at gentænke denne hårdnakkede problemstilling, men de gode intentioner skrives efter min mening ihjel hen over de alt for mange sider, der bruges på emnet (næsten halvdelen af bogen). Alt for megen plads er således brugt på henvisninger til eller referater af halvgamle undersøgelser og rapporter/bøger, som enten kunne være kogt stærkt ned eller helt skrottet. På ikke-sociologer som mig selv virker sådanne oversigter i hvert fald søvndyssende. Kort sagt, for lidt performance på for megen spaltepads.

Sidste del, der omhandler køn, krop og teknik, består til gengæld af kun to bidrag. Den ene er Ericka Johnsons glimrende artikel "Genus i cyberrymden" om russiske "postordrebrude", der som andre varer kan bestilles via internettet

("add Natasha to my order" se <http://www loveme.com>). I stil med andre feministiske cyberspace forskere som fx Jenny Sundén og Lotte Nyboe¹ afviser Johnson fint forestillingen om det kropsløse cyberrum, ligesom hun giver en god diskussion af cyberkøn. Hun er bestemt værd at stifte bekendtskab med. Det samme gælder desværre ikke for den sidste artikel, den amerikanske kvindeforsker, Sue V. Rossers "Feministiska forskningsperspektiv på bioteknik och reproduktionsteknik". Ud fra den overskrift forventer jeg at få en masse at vide om amerikanske feministiske vinkler på kloning, kunstig befrugtning mv., men sådan går det ikke. Rosser bruger blot feministiske holdninger til disse emner til at opdele feminismen i forskellige ideologiske grupperinger (liberalfeminisme, socialistisk feminisme, afroamerikansk feminisme, psychoanalytisk feminisme, lesbisk separatisme (!), postmoderne feminisme m.fl.), hvilket efter min mening er firkantet kasetænkning og dermed dybt misvisende. Ikke nok med at artiklen ikke holder, hvad dens

overskrift lover og ikke nok med, at den reelt ikke siger ret meget om køn, krop og teknik, den er også en forkortet oversættelse af en artikel, som kom i 1998 i en bog, der også blev produceret ved Linköpings universitet. Nok er genbrug godt, men kritisk genbrug er nu en gang meget bedre!

Der er flere gode bidrag i denne bog, men gennemgående er den for lidt sprælsk, for lidt ambitiøs. Der er for meget ukritisk genbrug. Den lider desuden under en fejl, der specielt i antologier er helt fatal, nemlig af manglen på et index. Ingen djævel kan slå noget som helst op i denne bog. Så hvad skal den bruges til?

*Mette Bryld, lektor
Institut for Litteratur, Kultur
og Medier,
SDU*

NOTE

1. Se deres artikler i M. Bryld og R. Markussen (red.): *Cyberkulturer & rekonfigurationer*. Samfundslitteratur 2003.